

Kodin tärkeät esineet muistuttavat eletystä elämästä ja yllättävät monipuolisuudellaan

21.6.2023 klo 13:15

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Jyväskylän yliopiston SENSOMEMO-hankkeen tutkijat keräsivät kirjoituksia ja valokuvia siitä, millaisia esineitä pidetään tärkeinä. Vastauksissa painottuu merkityksellisten esineiden yhteys menneeseen elämään ja omaan identiteettiin.

Syksyllä 2022 käynnistynyt muistitietokeruu *Elämäni esineet* tuotti hienon ja monipuolisen aineiston. Keruun tarkoituksena oli tuottaa tietoa esineisiin liittyvistä merkityksistä, tunteista ja muistoista. Vastauksissa nousi esille kodin esineiden kietoutuminen arjen käytäntöihin sekä tunteisiin ja identiteettiin liittyviin kokemuksiin.

Keruuseen saapui 94 kirjoitusta ja 100 valokuvaa eri puolilta Suomea. Valtaosa vastaajista oli 1940- ja 1950-luvuilla syntyneitä naisia. Vastaajien ikähaarukka oli kuitenkin laaja. Vanhimmat vastaajat olivat syntyneet 1930-luvulla ja nuorin vastaaja 2000-luvulla.

Kirjoitukset ja valokuvat esittelevät monenlaisia esineitä, esimerkiksi astioita, leluja, huonekaluja, vaatteita ja kelloja. Aineistossa kuvattuihin yksittäisiin esineisiin liittyy tarinoita ja tunnearvoa. Myös esineiden luomat kokonaisuudet, kuten sommitelmat ja sisustus, ovat vastaajille tärkeitä. Käsitukset esineiden rooleista ja merkityksistä vaihtelevat silti paljon. Jotkut vastaajat kertovat, kuinka he haluavat luoda viihtyisyyttä ja kodikkuutta kauniiden esineiden, värien, materiaalien ja kynttilöiden avulla. Jotkut vastustavat tavaroiden haalimista ja kertovat hankittujen esineiden määrän kaduttavan. Esineet voivatkin samaan aikaan tuottaa iloa tai olla taakka. Makua ja valintoja ohjaavat erilaiset sosiaaliset ja kulttuuriset mallit, sekä raha ja kuluttamiseen liittyvä etiikka.

Vastaukset osoittavat, että esineet ovat sidoksissa aikaan ja identiteettiin. Niitä käytetään muistelun ja kerronnan välineinä, ja niiden läsnäolo todistaa eletystä elämästä. Erityisen tärkeät esineet ovat usein lapsuuden leluja, perittyjä esineitä, lahjoja, valokuvia tai kirjeitä, jotka muistuttavat läheisistä. Esineet kertovat myös eletystä arjesta. Vanhemmilta tai isovanhemmilta perityt astiat ovat usein tärkeitä,

sillä ne voivat sekä olla kauniita ja kestäviä käyttöesineitä että muistuttaa yhdessä jaetuista ruokahetkistä arjessa ja juhlassa. Vastauksissa korostuu, kuinka tärkeät esineet muistuttavat omasta taustasta ja identiteetistä. Niillä on tärkeä osa siinä, että koti tuntuu omalta. Esineiden merkitystä oman elämäntarinan heijastajina ei kuitenkaan aina tulla ajatelleeksi. Niihin syventyminen saa huomaamaan, kuinka monipuolisia ja monella tapaa omaan elämään liittyviä ne ovat. Eräs vastaaja kirjoitti osuvasti: ”Yllätyin, mitä opin itsestäni elämäni esineistä.”

Nykyhetkessä esineet ovat olennainen osa kodin viihtyisyyttä ja arjen toimivuutta tai toisaalta sekamelskaa ja toimimattomuutta. Esineisiin liittyy arkista toimintaa, järjestelyä, valintoja ja päätöksiä. Toisinaan niitä on pakko karsia. Monet vastaajat pohtivat esinemääriä, nykyistä kulutuskulttuuria ja kestävyttä. Toimiva mutta vanhentunut teknologia aiheuttaa päänvaivaa. Levyjä ja kirjoja ei enää ole helppoa myydä tai edes lahjoittaa, ja niiden hävittäminen tuntuu pahalta. Monet kertovat, että he pyrkivät mahdollisuuksien mukaan kierrättämään tai antamaan esineitä pois. Esineeseen liittyvä tunneside voi kuitenkin vaikeuttaa päätöstä luopumisesta. Jotkut ottavat poistettavasta esineestään valokuvia tallentaakseen siihen liittyvät muistot.

Esineiden ajallisuuteen liittyy myös pohdintaa tulevaisuudesta. Esineitä säilytetään usein ”entä jos” -asenteella. Esine, joka on tarpeeton nyt, voi olla tarpeellinen ja arvokas myöhemmin. Monet toivovat, että heidän arvostamilleen esineille löytyisi uusi omistaja perhepiiristä, etenkin lapsista. Esineitä, jotka siirtyvät sukupolvilta toisille, pidetään usein erityisinä. Jälkipolvet eivät kuitenkaan voi ottaa vastaan kaikkea. Monia iäkkäämpiä vastaajia puhuttaakin niin sanottu kuolinsiivous. He eivät halua jättää jälkeensä esinekuormaa, jonka läpikäyminen on aikaa vievä ja emotionaalisesti raskas prosessi. Niinpä he tekevät itse luopumiseen liittyviä valintoja. Ilmiö on uusi ja liittyy nykyajan esinetulvaan ja esinekulttuurin nopeaan muutokseen.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Jyväskylän yliopiston tutkimushanke SENSOMEMO järjestivät *Elämäni esineet* -keruun 12.9.2022–28.2.2023. Vastaukset on arkistoitu SKS:n arkistoon.

Kiitämme lämpimästi kaikkia keruuseen osallistuneita! Vastaajien kesken on arvottu kirjapalkintoja.

Lisätietoja: SKS:n arkisto, puh. 0201 131 240, arkisto@finlit.fi